

ВЕРХОВНИЙ СУД

КАСАЦІЙНИЙ ЦИВІЛЬНИЙ СУД

просп. Повітрофлотський, 28, м. Київ, 03063, тел. (044) 591 10 00, тел./факс (044) 253 86 20

e-mail: kcs@supreme.court.gov.ua

Код ЄДРПОУ 41721784

**Головам апеляційних та
місцевих судів**

До Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду надійшов лист Голови Ради суддів України (вх. № 4438/0/1-23 від 27 грудня 2023 року) з долученим зверненням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про висловлення позиції стосовно врегулювання питання розгляду судами справ щодо позбавлення батьківських прав, територіальну підсудність яких змінено, та неможливості отримання копії судового рішення, що набрало законної сили, із зазначенням дати набрання ним чинності (копія додається).

Звертаємо вашу увагу, що, як зазначається у зверненні Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, після повернення з депортації або примусового переміщення дітей, які перебувають чи перебували у складних життєвих обставинах, на територію України, нагальним для вирішення стало питання щодо надання їм статусу дитини, позбавленої батьківського піклування. Водночас проблемним є підтвердження підстав для надання такого статусу, оскільки справи про позбавлення їхніх батьків батьківських прав можуть перебувати на розгляді в судах тривалий час, зокрема у зв'язку зі зміною територіальної підсудності судових справ на підставі частини сьомої статті 147 Закону України «Про судоустрій і статус суддів». За відсутності судових рішень дітям не може бути надано відповідного статусу.

Також зауважуємо, що справи про позбавлення батьківських прав мають особливе значення у контексті захисту прав дітей, а тривалість їх розгляду безпосередньо корелюється із забезпеченням найкращих інтересів дітей.

ВЕРХОВНИЙ СУД
Касаційний цивільний суд

вих № 189/0/208-24 від 25.01.2024

Особливої гостроти це питання набуло під час дії воєнного стану на території України.

З огляду на актуальність і важливість порушеного питання наголошуємо на тому, що справи про позбавлення батьківських прав необхідно розглядати у найкоротші (розумні) строки із дотриманням положень, визначених Цивільним процесуальним кодексом України, та з урахуванням статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Просимо довести наведену інформацію до відома суддів.

Додаток: на 3 арк. в 1 прим.

Голова Касаційного цивільного
суду у складі Верховного Суду

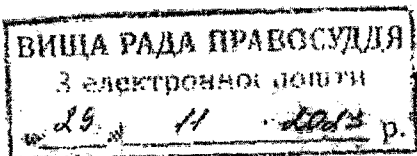
Борис ГУЛЬКО

УПОВНОВАЖЕНИЙ

Верховної Ради України з прав людини

вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008, тел. (044) 298-70-33, E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua

СЕВ

Голові Вищої ради правосуддя

Григорію УСИКУ

**Щодо розгляду справ судами
за зміненою територіальною підсудністю**

Шановний Григорію Івановичу!

Користуючись нагодою висловлюю Вам свою повагу та звертаюся з таким.

Відповідно до статті 101 Конституції України, Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» мною здійснюється парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина, метою якого є, серед іншого, запобігання порушенням прав і свобод людини і громадянина або сприяння їх поновленню.

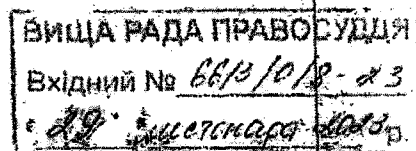
На моєму контролі перебуває питання захисту прав та інтересів дітей, у тому числі депортованих до Російської Федерації (далі – РФ) або третіх країн та примусово переміщених до тимчасово окупованих території (далі – ТОТ) в умовах збройного конфлікту.

Після повернення з депортації або примусового переміщення дітей, які перебувають чи перебували в складних життєвих обставинах на території України, де державні органи влади здійснюють свої повноваження, необхідно вирішити питання щодо надання їм статусу дитини, позбавленої батьківського піклування. Водночас існує проблема підтвердження підстав для надання такого статусу, оскільки справи щодо позбавлення їх батьків батьківських прав перебувають у суді, але розгляд таких справ призупинено у зв'язку зі збройною агресією РФ.

Наразі у зв'язку зі зміною територіальної підсудності судів, зокрема в Херсонській області, порушуються терміни щодо надання дітям статусу дитини позбавленої батьківського піклування, що унеможливило влангування їх в сім'ї на виховання.

Так, на обліку служби у справах дітей Тягинської сільської ради Бериславського району Херсонської області (далі – Тягинська сільська рада) перебувають діти Попова Карина Володимирівна, 25 квітня 2009 року народження,

Григорію
УСИКУ

Попова Людмила Володимирівна, 28 травня 2010 року народження, Попов Віктор Володимирович, 28 травня 2015 року народження, як такі, що перебувають у складних життєвих обставинах.

Відповідно до розпорядження голови Тягинської сільської ради від 10 грудня 2021 року № 204 у зв'язку із загрозою життю та здоров'ю вказаних дітей, їх було негайно відібрано від матері Попової Ольги Євгенівни та влаштовано до державного закладу.

Водночас Бериславським районним судом Херсонської області розглядалась справа за позовом органу опіки та піклування Тягинської сільської ради до Попова Володимира В'ячеславовича та Попової Ольги Євгенівни про позбавлення їх батьківських прав (справа № 647/3285/21).

Бериславським районним судом Херсонської області ухвалено рішення від 08 лютого 2022 року про позбавлення батьківських прав Попова Володимира В'ячеславовича та Попової Ольги Євгенівни відносно їх малолітніх дітей. Проте це рішення не встигло вступити в законну силу до повномасштабного вторгнення РФ.

Зважаючи на те, що рішенням Вищої ради правосуддя було змінено територіальну підсудність судових справ судів Херсонської області, Тягинською сільською адміністрацією було надіслано лист від 22 серпня 2023 року № 494/02-28 до Великоолександрівського районного суду Херсонської області (за зміненою територіальною підсудністю Бериславського районного суду) щодо отримання рішення суду для надання дітям відповідного статусу. Проте наразі рішення не надано.

Також на обліку служби у справах дітей Корабельної районної у місті Херсоні ради з 01 вересня 2020 року перебуває малолітня Дорожко Аліна Олександрівна, 08 липня 2017 року народження, як така, що перебуває у складних життєвих обставинах. У зв'язку з невиконанням матір'ю Дорожко Альоною Олегівною батьківських обов'язків, малолітню Дорожко Аліну було відібрано від матері та влаштовано до державного закладу.

17 листопада 2020 року органом опіки та піклування виконавчого комітету Корабельної районної у місті Херсоні ради було направлено позовну заяву до Білозерського районного суду Херсонської області щодо позбавлення Дорожко Альони Олегівни батьківських прав відносно малолітньої Дорожко Аліни (справа № 766/18408/20). 10 лютого 2022 року вказаним судом ухвалено рішення позбавити Дорожко Альону батьківських прав відносно її малолітньої дочки Дорожко Аліни.

Однак орган опіки та піклування не може отримати рішення суду з відміткою про набрання чинності, оскільки відповідно до листа Херсонського міського суду Херсонської області (за зміненою територіальною підсудністю Білозерського районного суду Херсонської області) від 23 серпня 2023 року № 02-15/113/2023 відомості про дату набрання законної сили рішення відсутні, так як матеріали по справі до суду не передавались.

Вищезазначене вказує, що ймовірно наразі діяльність судів, яким передано підсудність справ, не організована належним чином, в наслідок чого органи опіки та піклування не мають доступу до правосуддя. За відсутності судових рішень дітям неможливо надати відповідний статус, у зв'язку з чим вони позбавлені права на повне державне забезпечення та пільги передбачені законодавством.

Поряд з цим до мене звернулася служба у справах дітей Херсонської обласної державної адміністрації (далі – ССД Херсонської ОДА) щодо захисту прав та інтересів дітей, які перебувають чи перебували в складних життєвих обставинах.

ССД Херсонської ОДА повідомляє, що постійно здійснює моніторинг стосовно дітей, які перебувають чи перебували в складних життєвих обставинах та стосовно яких були подані позовні заяви до суду про позбавлення їх батьків батьківських прав з 24 лютого 2022 року по теперішній час.

За результатами моніторингу ССД Херсонської ОДА підготовлено та надано мені інформацію стосовно стану судового розгляду справ щодо дітей, які перебувають на обліку ССД Херсонської ОДА, зокрема у зв'язку зі складними життєвими обставинами (таблиця додається).

Відповідно статті 147 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» у разі неможливості здійснення правосуддя судом з об'єктивних причин під час воєнного або надзвичайного стану, у зв'язку зі стихійним лихом, військовими діями, заходами щодо боротьби з тероризмом або іншими надзвичайними обставинами може бути змінено територіальну підсудність судових справ, що розглядаються в такому суді, за рішенням Вищої ради правосуддя, що ухвалюється за поданням Голови Верховного Суду, шляхом її передачі до суду, який найбільш територіально наближений до суду, який не може здійснювати правосуддя, або іншого визначеного суду. У разі неможливості здійснення Вищою радою правосуддя такого повноваження воно здійснюється за розпорядженням Голови Верховного Суду. Відповідне рішення є також підставою для передачі усіх справ, які перебували на розгляді суду, територіальна підсудність якого змінюється.

Враховуючи вищевикладене, керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 13 та 22 Закону, прошу вивчити порушене питання, вжити заходів щодо його врегулювання та розробити рекомендації з метою забезпечення доступу до правосуддя та дотримання розумних строків під час розгляду справ щодо позбавлення батьківських прав, територіальну підсудність яких було змінено.

Про результати розгляду прошу повідомити мене в термін до 07.12.2023, надіславши відповідь на електронну пошту: hotline@ombudsman.gov.ua.

Заздалегідь вдячний та сподіваюсь на подальшу плідну співпрацю.

Додаток: на 30 арк. в 1 прим.

З повагою

Уповноважений Верховної Ради
України з прав людини

Дмитро ЛУБІНЕЦЬ

Лозницька Марія 299 74 08

ОВ-
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав
людини
№1432,8/12900/1/23/23/48.4 від 27.11.2023
КЕП: Лубинець Д. В. 27.11.2023 17:56
5F1B377F7B650371D0400000E881D010044560300